

Nedbygging av jordbruksareal

Grete Stokstad

Utviding av tun, boligbebyggelse og andre typer bygninger beslaglegger over en fem års periode langt mer jordbruksareal enn det som blir bygd ned av nye veier.

Registrering av nedbygging i 3Q

Ved hjelp av flybilder registrerer Skog og landskap innen 3Q prosjektet hva jordbruksareal blir benyttet til når det går ut av drift. Totalt for Norge finner vi at 21 prosent av jordbruksareal som går ut av drift går til bebygd areal. Men når bebygd areal reduseres, ved at bygninger, veier og tun fjernes, så går en mindre andel tilbake til jordbruksdrift.

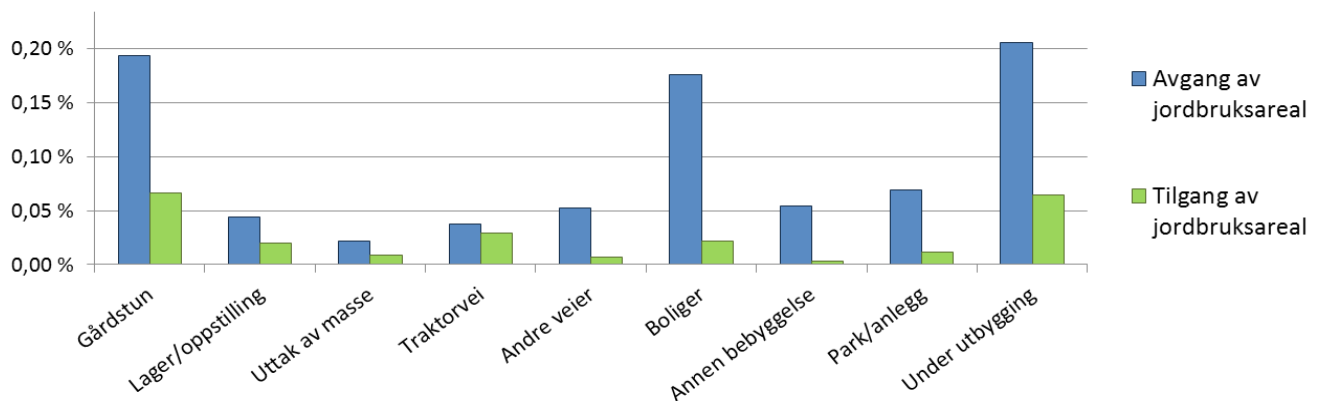
Avgang og tilgang

Figur 1 viser bruttotall for avgang og tilgang av jordbruksareal fra ulike arealkategorier utbygd areal. Til venstre i figuren er det fire klasser som er sterkt knyttet til arealbruken på gården, gårdstun, oppstilling / lager, uttak av masse og traktorveier. Blant disse er det både størst tilgang og avgang av areal fra kategorien gårdstun. Lager /oppstilling er også en kategori med en betydelig utskifting, det er naturlig da det også inkluderer for eksempel tømmervelter og andre midlertidige lagerplasser. Utak av masse omfatter områder brukt til uttak av stein, jord og torv i tillegg til damanlegg. Traktorveier er skilt ut som en egen

type vei. Her er det en betydelig utskifting, nye traseer oppstår og mange veistubber blir borte og oppdyrking er ikke uvanlig. Vi veit imidlertid ikke om de som faller bort er gamle traser eller om det er nye midlertidige veispør som har oppstått på grunn av et spesielt transportbehov.

Når det gjelder alle andre veier, så er utskiftingen betydelig mindre, og veier i seg selv er ikke den store arealbrukeren. Boliger en derimot en stor avtager av jordbruksareal, på linje med gårdstun. Annen bebyggelse omfatter industribygg, forsamlings- og forretningsbygg. Denne siste gruppa kan nok også omfatte noen industribygg som i realiteten er nye fjøs plassert utenfor tun.

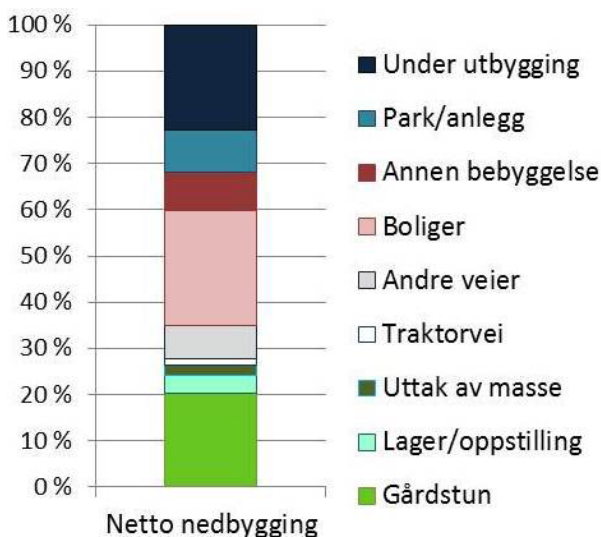
Jordbruksareal er også omdisponert til park/anlegg, det vil si golfbaner, parker, idrettsplasser etc. Under utbygging, er en stor brutto avtaker av jordbruksareal. Dette omfatter byggeplasser og naken jord. Dette er en kategori hvor tilbakeføring til jordbruksjord også er vanlig. Tilgangen utgjør over en tredjedel av avgangen av areal. Typisk er det at selve byggeprosessen av en vei eller et landbruksbygg gjør at en benytter et større areal til byggeplass, enn det som går ut av drift på lengre sikt.

Figur 1 Total avgang og tilgang av jordbruksareal fra ulike arealkategorier nedbygd areal over en 5 års periode i prosent av totalt jordbruksareal i første tidsperiode (1998-2002)

Netto nedbygging av jordbruksareal

Figur 2 viser fordelingen over netto nedbygging av jordbruksareal for Norge. De ulike fargekodene viser relativ størrelse på hver arealtype. Litt over 60 prosent av arealet er knyttet forhold ofte utenfor gårdsdrifta, hvor utbygging som har resultert i boliger og forretningsbygg m.m er den viktigste enkeltgruppa. Veier (utenom traktorveier) og park/anlegg utgjør omtrent like store andeler. Mens areal under utbygging utgjør over 20 prosent. Aktivitet knyttet til jordbruksdrift bidrar også til nedbygging, totalt litt mindre enn 30 prosent. Her er det utviding av gårdstun som bidrar mest, denne avgangen av jordbruksareal utgjør hele 20 prosent av netto nedbygd areal.

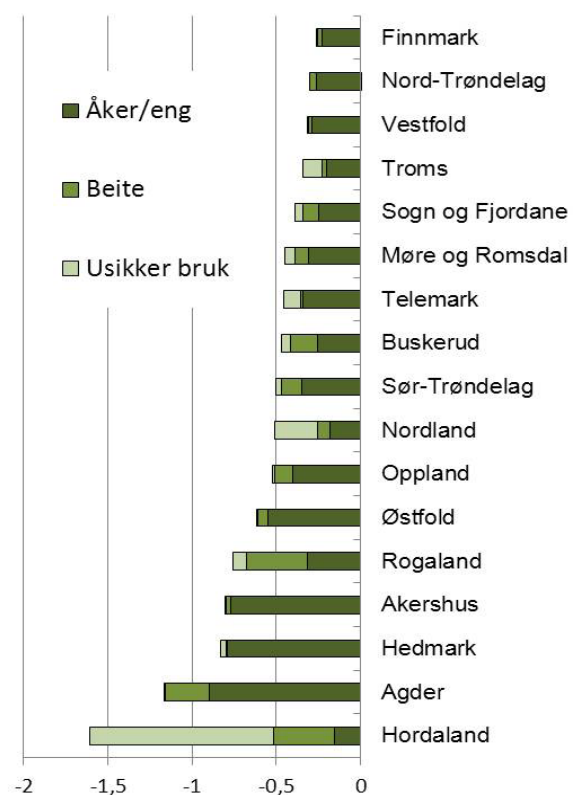
Figur 2 Netto tap av jordbruksareal fra ulike arealkategorier til nedbygd areal i 3Q per fylke

Kvalitet på jordbruksareal som nedbygges

Figur 3 viser netto nedbygging av jordbruksareal estimert per fylke. Fargekodene illustrer netto avgangen av de tre arealtype, fulldyrka areal i bruk til åker/eng/ hagebruk, beite og areal i usikker drift. I Rogaland er det for eksempel en stor andel av dette arealet som er beite, men så er også mye av jordbruksarealet i dette fylket beite. I Hordaland og Agder har vi i 3Q-materialet registrert de høyeste prosentvise netto nedbygginger av jordbruksareal. Andelen areal i usikker bruk som bygges ned er høy i forhold til hvor mye areal det finnes av denne arealkategorien. Typisk er det at utbygging tar tid, og første steg i et større byggeprosjekt er at areal går ut av aktiv drift.

Utviding av tun ved at det er bygd nytt våningshus i tilknytning til tunet.

Figur 3 Netto tap av jordbruksareal fra ulike arealkategorier til nedbygd areal i 3Q per fylke.